

Mõned kartulid võisid vahetevahel kasvada väga huvitava kujuga ning Beti tavatses neid koguda ja laos aknalauale ritta laduda. Ruumi paistva valguse taustal tekkis sellest ekspositsioonist omamoodi siluettide teater, mis oli ka ainus motiveeriv fakt, mida ta tarbijate kooperatiivi juurviljalaos töötades oli suutnud endale leida.

Väriseval transportöörilindil poodide tarbeks kartuleid väikesesse võrkkottidesse pakkides polnud Beti algul mõelnud muule kui sellele, et ei unusta oma klassikaaslasi iial ja on õpinguid jätkates varsti jälle koos nendega, kuid kaks aastat hiljem ei mõelnud ta enam nii palju oma endistest kaaslastest, kui ootas päevi, mil lattu saabus partii eksootilisi puuvilju. Seda juhtus küll harva, aga enne valimisi ja suuremaid riigipühi kindlasti ning siis oli ta kartulite pakkimisest prii.

Laojuhataja Vitali Petrovitš oli algul olnud Beti suhtes väga tõrjuv ja arvanud, et tüdruk kavatseb need erikujulised kartulimugulad lihtsalt ära varastada, kuid ajapikku hakkas see näitemäng tallegi meeldima. Kevadeks olid need eksponaadid muidugi ära mädanenud või kõhnaks tohletanud, aga see ei tähendanud, et nende väärtus siluetina oleks mõtte kaotanud.

Mai algul saabus lattu suurem partii soojamaa kraami ning see pani kogu töökollektiivi kihama. Kartulitega polnud enam kellelgi asja, sest oodati apelsinikastide lahti pakkimist ja seda võis teha muidugi vaid juhataja või brigadiri juuresolekul. Sellise kaubasaadetise avamine oli hetk, mil isegi kontorinaised tulid laoukse kõrvale ehitatud soojakust välja, et võõramaa lõhnu ja värve nautida ning noosist osa saada.

Beti ema oli samuti nende seas, aga ta pidi arvestama sellega, et vaatamata Nõukogude riigis valitsevale vendlusele ja võrdsusele said nemad kaks teistest vähem, sest olid omavahel sugulased ning juhataja meelest oleks nemad siis kahe peale kokku teistest rohkem saanud. Jagamisele ei läinud muidugi kvaliteetkraam, vaid osaliselt riknenud või transportimisel viga saanud viljad, mis tulnuks ametlikult ära visata ja kuludesse kanda.

„Seltsimees Raadma, teie vastutate,“ sõnas Vitali Petrovitš Beti poole pöördudes, „et linna ja rajooni täitevkomitee tellitud kogused oleksid täpsed ja ei mingit praaki. Parteikomitee asjadega tegelen ma ise, aga ...“

Edasi teadis Beti juba peast, milline oli selliste saadetiste puhul tööjaotus ja ta teadis ka seda, et kõige suurema saagi sai koristajatädi Anna, sest tema ämbrid olid sellistel õhtutel pilgeni täis oranži sodi, millest ainult tema oskas imeliselt maitsvat moosi keeta.

Ühel õhtul töölt Kastani tänava koju jõudes leidis Beti postkasti pistetud ajalehe vahelt kirja, mis oli adresseeritud talle. Ta ei hakanud seda kohe avama, sest emal valutas pea ja ta pidi rohtu võtma ning tunnikese pikutama. Kuna isa veetis oma päevi suures

osas ikka veel Ropkas vanaisa maja remontides ning polnud linna tagasi jõudnud, oli Beti see, kes pidi perele õhtusöögi valmistama. Midagi keerulist selles polnud, sest eelmisest päevast jäänud toit tuli lihtsalt üles soojendada, teevesi keema panna ja kapist küpsised võtta. Neid viimaseid armastas süüa ema, aga isa poleks ilma kartulipudru ja pekikastmeta ellu jäänud, nagu ta ise väitis.

Alles hilisõhtul meenus Betile saadud kiri ning ümbrikku silmitsedes ei tekkinud tal kahtlustki, et aadressi sellele oli kirjutanud ta endine klassiõde Aune, sest keegi teine ei osanud selliseid pookstave joonistada nagu tema. Viimasel aastal polnud nad peaaegu üldse teineteise tegemiste vastu huvi tundnud ning sel polnudki mingit konkreetset põhjust, lihtsalt elu oli selline.

Aune oli enamasti kusagil võistlustel või mõne teise liiduvaba-riigi treeninglaagris ja Beti käis koos emaga kuus päeva nädalas tööl ning kui ta pärast kaheksat tundi külmas laohoones viibimist veel midagi teha viitsiski, siis oli see televiisori vaatamine soojaks köetud toas. Kui ka see mõttetuks muutus, võis alati voodisse pugeda, ennast kerra tõmmata ja magada, sest see oli ainus viis mitte midagi tunda.

Aunega olid nad endiselt head pinginaabrid, lihtsalt kumbki oli oma tee valinud ja need läksid eri suundades. Viimane kord olidki nad kohtunud eelmisel suvel, siis kui Beti üritas taas kord tulutult ülikooli sisse saada. Siis olid nad kohtunud puht juhuslikult ning ta polnud Nõukogude Liidu koondise dressis Aunet kohe äragi tundnud. Välimuselt oli ta endine pinginaaber ikka väga vormikaks muutunud, kuid olemuselt sama siiras ja sõbralik nagu kooliajalgi.

Aune saadetud kiri polnud aga päris tema enda kirjutatud, vaid see oli rasvases masinkirjas leht, mille ääri katsid käsitsi kirjutatud laused: *Tule kindlasti! Meil on üks asi, millest rääkida. Pean nüüd*

lõpetama, muidu saan treeneri käest söimata – paka! Ümbrikule löödud templeid uurides sai Beti aru, et see kiri oli saadetud Bakuust, kuid ei tähendanud seda, et ka Aune ise veel seal viibis.

Esimese hooga huvitasid Betit siiski vaid Aune enda käega kirjutatud laused, alles siis hakkas ta uurima, mida see trükimustaga täidetud paber endast kujutab. Lähemal uurimisel sai talle selgeks, et tegu oli teadaandega vilistlaste kokkutulekust, mis pidi toimuma Tamme keskkoolis juunikuu viimasel päeval. Lisatud olid ka lõpetanud lendude nimekiri ja telefoninumber, millele pidi oma osavõtust või eemalejäämisest teada andma. Beti reaktsioon kattunuks viimasega, kui üks asi teksti lõpus poleks ta tähelepanu pälvinud ja see oli korralduskomisjoni esimehe Neeme Ramovi allkiri.

Neeme oli talle helistanud peale keskkooli lõpetamist järjepidevalt pea pool aastat ning siis ilmselt loobunud, sest kuni praeguse hetkeni polnud Beti temast enam midagi kuulnud. Nähes taas oma silme ees seda suurelt ja selgelt kirjutatud nime, meenus Betile aga sootuks midagi muud ning tal tekkis kaks täiesti vastandlikku kiussatust.

Ühelt poolt oleks ta tahtnud teada, mida oli teistel, eriti Aunel talle öelda, aga teisalt poleks ta soovinud näha kedagi oma klassist, Neemet veel kõige vähem, sest tal polnud ette näidata midagi, millega silma paista ja mida muud seal kokkutulekul ikka tehti, kui kiideldi oma saavutustega. Aunega võis ta ju ka kusagil mujal kohtuda ja nii oligi liisk langenud – ta kägardas kirja kokku ja lennutas selle prügikorvi.

Vaatamata teiste töökaaslaste ülevale meeleolule, oli Beti 9. mail võidupüha tähistamise paraadilt koju minnes üsna tujutu. Oma

otsusele kindlaks jäädes oli ta viimastel päevadel siiski mõelnud vaid vilistlaste kokkutulekule. Teade selle toimumisest oli lahti kangutanud mälestuste laeka, mida ta nii hoolega oli lukus hoidnud. Korraga oli kõik see tohuvabohu jälle ta peas laiali ning tundus veelgi määrdunud kui kunagi varem. Kõik teised inimesed rõomustasid ja ruttasid pidu pidama, aga tema ei saanud, sest oli armastanud ja armastas ikka veel oma klassivendi, kellest olid saanud riigireeturid.

„Beti Johanovna!“ kostis äkki ta kõrvu ning ta poleks sellele pöördumisele ehk isegi reageerinud, kui kellegi raske käsi poleks samal ajal ta õlga tabanud.

„On teil aga kiire minek ...“ sõnas laojuhataja ning lisas, kui oli pisut hinge tõmmanud: „Kooperatiivi keskuses on juhatuse liikmetele võidupüha puhul pidulik koosviibimine ja esimees palus mul kedagi eesrindlikku ka meie omadest sinna kaasa võtta. Mõtlesin teie peale, sest kaua siis üks noor ja kena inimene ikka laos külmetama peab. Aeg oleks edasi liikuda ...“

„Mina! Kuhu liikuda? Ei, mina küll ei saa tulla ... parem siis juba kutsuge mu ema. Tal on seal punkris kogu aeg nii külm,“ sekkus Beti, laskmata juhatajal lõpuni kõnelda, kuid viimane ei teinud ta sõnadest väljagi, vaid jätkas oma mõttega ning küsis sootuks teisel toonil: „Kuule, kas sa komsomolis oled?“

„Ei!“ vastas Beti imestades.

„No vot, siis sellepärast!“ hüüatas Vitali Petrovitš rõõmsalt, justkui oleks mingile teda ammu vaevanud küsimusele vastuse saanud ja jätkas: „Siis sellepärast polegi sind ära märgitud. Aga selle asja korraldame kohe ära. Sa kirjutad avalduse ja mina annan selle kuhu vaja, aga tänasest oled sa ELKNÜ liikmekandidaat, kui küsitakse. Lähme! Ma räägin sulle, kuidas need asjad käivad, aga see jutt jääb meie vahele. Hästi?“

Beti oli juhtunust segaduses, aga kuna mees kätt ta õlalt ära ei võtnud ja muudkui rääkis, pidi ta kuuletuma ja lõpuks ka aru saama, mis temaga ja ta ümber toimub. Ta polnud laojuhatajat kunagi nii entusiastlikuna näinud ja tegelikult polnud ta teda kunagi vaadanudki. Beti jaoks oli juhataja olnud lihtsalt juhataja või siis üks vanemat sorti mees, kes ei sarnanenud põrmugi tema vanaisaga, sest nägi välja nagu vuntsidega vagunisaatja, kes kandis alati vormipluusi ja läikiva nokaga mütsi.

„Ei, ma tõesti ei saa. Pean koju minema, sest ema ootab,“ puikles Beti vastu, kuid asjata.

„Ema ootab!?“ tõstis juhataja häält ja vabastas Beti õla, et teda sõrme vibutades noomida. „Kui vana sa õige oled, et ema sõna kuulad?“

„Kakskümmend sain just ja ... ja ma ei kuula tema sõna! Ma ...“ tahtis Beti end õigustada, kuid Vitali Petrovitš tegi sellele jutule kiire lõpu. „Lähme! See on käsk ja sina kui tulevane kommunistlik noor ei tohi lasta neil vanadel end oma kodanlike iganditega mürgitada. Sina pead uusi teadusi õppima ja kommunismi ehitama. Lähme!“

Beti ei saanud arugi, kuidas ta äkki selle vana mehe kõrval tagasi linna poole sibas ja püüdis talle selgeks teha, et oli ka ise tahtnud edasi liikuda, kaks korda proovinud ülikooli õppima asuda, kuid ikka ukse taha jäänud.

„Vale eriala valisid,“ sõnas laojuhataja ja imestas, et Beti tahtis arstiks õppida.

„Sinusugune taipliku ja kiire mõtlemisega tüdruk ei hakka ju inimesi lappima – sinust oleks põllumajanduses rohkem kasu. Teed veel meie vabariigigi kuulsaks ja aretad mõne uue kartulisordi või siis ...“

Beti peas käis seda kuuldes mingi sähvatus, mida ta viimati oli keskkooli lõpuaktusel tajunud. Tal oli kellele tahes raske selgeks teha, mis temaga tegelikult peale kooli lõpetamist oli juhtunud ning see-

pärast vajus ta üha sügavamale iseendasse ja leppis ümbritseva reaalsuse kui saatusega.

„Mu vanaisa oli aednik,“ sõnas Beti äkki ja meenutas laojuhatajale lugu sellest, kuidas nad ühel kevadel koos noori õunapuid silmasid.

„Mida kuradit sa siis arstiks tahad saada?“ küsis mees seisma jäänud ja vaatas Betit ülevalt alla, sest oligi temast peajagu pikem.

„Ma ei tea ...“ kogeles tüdruk vastu, taibates samas, et selle soovi sidumine ema tahtega oleks mõlemale halvasti mõjunud ning lisas siis: „No lihtsalt tuli selline mõte, et saan sedasi inimesi aidata ja maailma paremaks muuta.“

„Paremaks? Ega see parem maailm ilma tööta tule. Praegu on meil vaja viisaastakuplaan ära täita ja vot see on alles sotsialistlik realism. Kommunismini on siit pikk tee minna, et maailma paremaks muuta.“

Edasi kõndisid nad vaikides, aga neil mõlemal oli, mille üle järele mõelda. Tarbijate kooperatiivi keskusesse jõudes kiirustas laojuhataja mingeid asju ajama ja Beti ei teadnud esmalt, kuidas ta peaks käituma, kuid kogunenud rahvamassi silmas pidades sai talle üsna ruttu selgeks, et tuli lihtsalt teha nii, nagu kõik teised ees tegid.

Andnud mantli ja bareti riidehoidja kätte, liikus ta jalutajate kannul sinnapoole, kust kostis muusikaheliseid. Suure saali nurka üles seatud ansambel häälestas oma pille ja külalised seisid väikeste gruppidega saaliukse juures.

Betile tundus isegi kummaline, et saalis ei paistnud tooliridu, mis võinuks seal aktuse tarbeks olla, küll aga oli seinte äärde reastatud hulganisti laudu ja mis veel kummalisem – kõik need lauad olid kaetud punaste linadega, toitu täis vaagnate ja taldrikutega. Tegelikult polnudki ta oma elus varem nii palju erinevaid roogasid näinud ning sellest tekkis mõte, et tegemist võis olla lihtsalt dekoratsiooniga.

Märغانud eemal oma ülemust koos kooperatiivi esimehega, tõmbus Beti teiste külaliste varju. Siis aga toimus midagi täiesti pöörast, nimelt kostis äkki trummipõrin ja väike džässansambel alustas NSV Liidu hümni mängimist. Betil hakkas seda kuuldes isegi puus svingirütmis nõksuma ja nagu sellest veel vähe oleks olnud, märkas ta äkki külaliste seas üht tuttavat nägu: see oli Neeme.

Selle mehe nägemine võttis talt igasuguse pidutuju ja ta oleks tahtnud lihtsalt minema kõndida, kuid just siis lõppesid hümnihelid ja saali keskele astus kooperatiivi esimees, šampanjapokaal käes, ning palus kõiki toostile. Seda polnud vaja kaks korda öelda, sest ühtäkki täitus saal sellise sagimisega, nagu oleks seal just-just koolikell vahetundi helisenud.

Šampanjapokaalide ja -pudelitega laud oli Betil märkamata jäänud, aga see ei tähendanud, et ta oleks pokaalist ilma jäänud. Ei läinud minutitki, kui Neeme selle talle pihku surus ja vabanenud käele uue koha leidis. Rabelemiseks polnud põhjust, sest siis oleks võinud šampanja kellegi riitele loksuda ja tüli tekitada. Neeme muidugi nautis seda hetke.

Mõnikord tundus Betile, et see mees jälgis teda ka siis, kui tema ta ära unustada suutis, ilmudes valgussähvatustena isegi kõige pimedasse öösse ja just siis, kui Beti mõtles kellestki teisest.

„Sa näed nii kena välja!“ sõnas Neeme oma jutuga Beti kõrva pugesdes, aga see kiitmine loksutas küll rohkem jooki klaasis kui Betit ennast.

„Kena! Mind veeti otse paraadilt siia. Hea, et ma kodus dresse selga ei pannud. Mis kenadust siin saab olla?“ vastas ta. „Kas me ei peaks edasi liikuma, et kooperatiivi esimehega klaase kokku lüüa?“ leidis ta äkki võimaluse Neemest eemale tõmbumiseks.

„Muidugi! Aga milline on sinu toost?“ tahtis Neeme teada, ega jäänud tast sammugi maha.

Beti polnud selle peale mõelnud ja pakkus välja midagi täiesti lapsikut, lausudes pisut valjemalt kui kohane oluks: „Teenin Nõukogude Liitu või siis lihtsalt kolm korda elagu ...“

„Jube naljakas küll! Aga mina ...“ tahtis Neeme jätkata, kuid pidi vait jääma ja hambad kokku suruma, sest Beti lihtsalt rööviti ta kõrvalt.

Korraga oli Vitali Perovitš nende vahel, pani oma käe Beti õlale, juhtis ta läbi taanduva rahvahulga otse kooperatiivi esimehe ette ja lausus ilma igasuguse tseremooniata: „See on meie juurviljalao parim töötaja, meie eesrindlane seltsimees Beti Raadma, kellest ma sulle rääkisin. Minu toost on, et elagu kommunistlike noorte põlvkond, kellest saavad meie tuleviku insenerid – meie tuleviku terviseks!“

Beti maigutas vaid suud ja eemalt paistis, nagu lausunuks ta sama, mida tema ülemuski, aga tegelikult muretses tüdruk hoopis käes oleva kristallpokaali pärast, sest see oli nii ilus ja õrn, et võis ettevaatamatul kokkulöömisel katki minna. Mehed muidugi nii ei arvanud ja kõlistasid innukalt oma pokaale ning lõpuks oli ikkagi Vitali Petrovitš see, kes pidi oma lao eesrindlast küünarnukist müksama, et too temast kõrgemale ülemusele silma vaataks ja klaasi tõstaks. Beti teadis küll, kuidas viisakad inimesed peavad neil puhkudel käituma, aga nii kõrge pilootaži praktikatunnid olid tal seni veel tegemata.

„Terviseks!“ lausus ta sõna lõppu alla neelates ja astus peale kristallikõlinalat sammu kõrvale, et selja taga tõuklejatele mitte jalgu jääda

Teine sõõm kihisevat Sovtškoje Igristojet mõjus juba tõhusamalt ja Beti tundis, kuidas see mullivedelik ta aju prõksuma pani ning

ennist nähtud toidulaua poole suunas. Selgus, et kõik sellel polnudki mulaaž ja mõni neist roogadest oli talle isegi tuttav, seega ka söödav.

„Sa pole vist varem sellist serveeringut näinud,“ kuulis ta juba järgmisel hetkel taas Neeme häält oma kõrva juures.

„Miks sa nii arvad?“ mühatas Beti vastu ja neelatas, sest šampanja oli ta paraadijärgset isu kõvasti suurendanud ning nälg polnud enam häbiasi.

„Liigume sinnapoole, kus *nemad* seisavad, sest seal on midagi paremat,“ sosistas Neeme, kätt ümber Beti piha põimides ja teda endaga kaasa tõmmates.

„Ei, selliseid asju mina küll ei söö!“ protestis viimane, ja lisas: „See on ju pelgalt dekoratsioon.“

„Loll oled või? See on puhas kalamari ja seda söövad vaid kõige rikkamad ...“ sõnas Neeme ennastunustavalt.

„Aga kui see ei maitse mulle, siis ma ei söö!“ vastas Beti ning pöördus tagasi laua juurde, kus oli näinud munaklopsis ja jahus paneeritud praeräimi sibulamarinaadis.

See oli olnud ajast aega tema lemmikroog ning keegi peale vanaisa polnud osanud seda paremini teha. Samas oli see esimene kord elus, kui ta võis nendest kõhu täis süüa, sest enamik külalisi tühjendas vaagnaid, millele kuhjatud toidud temas isu ei tekitanud.

Paar nädalat peale võidupüha pidustusi nägi Beti vaeva sellega, et Neemest lahti saada, sest mees oli millegipärast arvanud, et tal on tekkinud õigus käia oma endist klassiõde tüütamas. Küll ootas ta Betit peale tööpäeva lõppu kusagil juurviljalao juures, talt kojusaatmise luba lunides, või siis lehvas kinopileteid, et teda enda kõrvale

pimedasse ruumi istuma meelitada, kuid Betile olid kõik need lähenemiskatsed endiselt vastumeelsed. Viimane ja kõige räägem eksimine oli aga see, et ühel pühapäeval leidis ta Neeme koguni Ropka kodust, kus ta oli tema isaga jutu peale saanud ja koguni valetanud, et on tema tütre sõber.

Johan Raadma oli pärast seda kohtumist oma tütre käitumisest nii üllatunud, et seisis veel tükk aega sõnatult vanas kuuris kruupingi najal, enne kui Beti võis talle ära seletada, kellega tegu.

„Nüüd ma mõistan, aga miks sa mulle sellest varem ei kõnelnud?“ tahtis ta lõpuks teada ja see oli vist üks neid väheseid kordi, mil ka Betil tekkis võimalus oma isale üks kaua laagerdanud küsimus esitada.

„Ka sina pole meile kõigest rääkinud,“ alustas ta ja jätkas isale mõttepausi andmata. „Ema küsib kogu aeg mu käest, et kas mina tean sinu käikudest.“

„Mis käikudest?“ hüüatas isa vahele ja see tundus siiralt imestav küsimus olevat.

„No mina pole seda eriti tähele pannud, aga ema ütles, et sa käid iga kuu korra või kaks kuskil, paned end riidesse, nagu lähesid kohitamisele ja tagasi tulles lõhnad, justkui oleksid sigaretti suitsetanud või veel midagi,“ jätkas Beti.

Ta ise ei muretsenud eriti isa käikude pärast, sest teadis, et endise Ropka mõisa maadel asuva maja remontimiseks oli vaja ühte kui teist materjali hankida ja ka seda, et isa tegi tööl ja linnas käimise riietel vahet. Ta poleks kunagi läinud linna maamehe tööriietes ega teinud tööd oma endisaegsetes ametiriietes, kuube ja viigipükse kandes.

„Miks ema ise ei küsinud, kus ma käin?“ imestas isa, kui oli pisut järele mõelnud.

„Ta ei julgenud. Arvas, et siis hakkad sa teda usaldamatutes kahtlustama ja see oleks tema arust teile mõlemale halba varju heitnud,“ vastas Beti, sest tema ise arvas nõnda.

Õelda isale, et ema oli seepärast sageli nutnud, kuna kahtlustas, et tema kaasa oli endale armukese näol kenama ja noorema naise leidnud, olnuks isa suhtes väga solvav, sest seda pattu polnud tema hingel kindlasti – selles oli Beti täiesti veendunud.

„Järgmine kord ma siis ütlen talle, kuhu ma lähen!“ sõnas isa otsustavalt ja tõsis, et majja minna.

„Aga mulle ütle nüüd kohe, sest ka mina olen juba asjasse segatud ja ei taha teie vahel pahandusi näha,“ ei jäänud Beti isa vastusega rahule ja imestas isegi, et oli ühe oma vanema ees nii julgelt esinenud.

„Muidugi!“ nõustus isa pikemalt mõtlemata.

Isa selgitus oli üheselt mõistetav ja Betil oli isegi raske aru saada, miks ema polnud selle peale tulnud, võttis asja väga isiklikult ning pahelises valguses. Samas koorus sellest jutust välja midagi õpetlikku ka Beti enda jaoks, nimelt see, et mistahes organisatsiooniga liitumine oli leping, mis võttis sult tükikese iseseisvust. Johan Raadma oli küll jaamaülema ametist vabastatud ja pensionile saadetud, kuid kommunistliku partei liikmestaatusest polnud kellelgi pääsu või kui, siis oli selleks päästjaks vääramatud jõud.

„Ma ei saa ju koosolekutelt puududa või partorgile vastu vaielda, kui ta mind raudteelaste parteiorganisatsiooni laekuriks määras,“ sõnas isa, ning lisas: „Mõnes mõttes on see isegi hea, et saan vahetevahel oma vanade kaaslastega koos olla ja kuulata, mida mehed räägivad, aga mis odekolonna ja suitsuhaisu puudutab, siis need käivad koosolekute juurde. Oled sa näinud mind piipu tõmbamas?“

„Ei!“ vastas Beti ja sellega oli see küsimus isa jaoks lahendatud, aga Betile endale mitte.

Kas tõesti oli tema ELKNÜ-sse mittekuulumine see asjaolu, mis takistas tema edasiõppimise plaani, küsis ta endalt. Samas oli ju ka tema enda isa teinud kunagi selle sammu, astunud kommunistlikku parteisse vaid seepärast, et ametisse jääda. Juurviljalao juhataja pidas sellist käiku isegi asjakohaseks ning samal põhimõttel oli ju ka tema ise kunagi pioneeriks hakanud. Õnneks lõppes sellesse lasteorganisatsiooni kuulumine teatud vanuses iseenesest ja nõnda edasi mõeldes leidis Beti, et ka komsomoliorganisatsiooni kuulumisel võis olla vanusepiir ning seda ületades võis ta jälle vaba inimene olla ega pidanudki järgmises eluetapis kommunistlikku parteisse astuma.

Mõnda aega see mõte rahustas teda ning Beti otsustas tegutseda vastavalt juhatajast brigadiri soovitudele, sest ükskord ta ju pidi ülikooli sisse saama. Mõtte teoks tegemine polnud aga sugugi nii lihtne, nagu selle otsuse langetamine. Põhjuseid viivitamiseks oli mitu. Esiteks see, et ta oli oma endist pinginaabrit Aunet nimetanud reeturiks, kui kuulis, et too oli kehakultuuriteaduskonda sisse saamise nimel juba eksamite ajal salaja komsomoli astunud ja jätnud selle ka oma sõpradele mainimata. Teine põhjus oli temas endas, õigemini küll välismaale põgenenud kaksikutes, keda ta ikka veel unustada ei suutnud, sest nad olid temasse jätnud nii sügava jälje, et seda tühikut poleks miski täita suutnud, isegi mitte ülikooli sisse saamine.

Juuli algul, kui ülikoolid alustasid uute tudengite vastuvõttu, mõistis Beti, et tal polnud enam rohkem võimalik venitada ja nii ta siis läkski laojuhataja jutule, et talle seda vana asja meelde tuletada.

„Mine kontorisse ja küsi esimehe sekretärit. Need paberid on neil juba ammu valmis tehtud ja siis mine raamatupidamisse. Seal saad muud teavet. Minu teada antakse sisseastujatele eksamite ajaks

puhkust ja mis edasi saab, seda teavad nemad paremini kui mina,“ sõnas Vitali Petrovitš, nagu oleks olnud tegu mingi täiesti tavalise ja igapäevase tööülesande jagamisega oma alluvale.

„Ah jaa!“ lisas ta, kui Beti ikka veel paigalt saamata talle otsa vaatas.

„Oma komsomolipileti saad kätte meie komsorgilt, aga ema pärast ära muretse. Tema viiakse koos teiste lao naistega üle peakontorisse, sest lattu jäävadki edaspidi tööle vaid laotöölised, brigadir ja ...“

Beti kuulas ja noogutas, sest ühelt poolt oli see hea uudis, aga teisalt väga hirmutav. Isale poleks olnud raske selgeks teha, et ta oli oma plaane muutnud ja kavatses hoopis põllumajandusökonomikat õppima minna, juhul muidugi, kui ta EPA-sse sisse saab. Aga kuidas öelda emale, et tema tütrest ei saa arsti – see oleks purustanud niigi alatasa põdeva Selma unistuse.

Tööpäeva lõpuks oli Betile selge, mida ta tegema ja kelle peale lootma peab. Tal polnud sugugi lihtne ema endaga Ropkasse kaasa tulema meelitada, sest viimase meelest oli see juba ära elatud koht, kus ta enam olla ei soovinud. Isa jaoks oli see aga kodukoht, kuid enam mitte samas mõistes, nagu see vanaisale oli olnud.

Isa oli väga üllatunud, kui nägi mõlemat oma kallikest tulemas, aga tal oli hea meel, kuigi ta seda kohe välja ei näidanud. Alles pärast teejoomist, siis kui nad kõik kolmekesi vanaisa vana laua ääres istusid, võttis Beti sõna. Lapsena polnud tal sellist õigust olnud, aga viimasel ajal juhtus seda tihti, et just tema oli see, kes jutuotsa üles võttis.

„Ma sain ETKVL-i juhatuselt suunamise,“ sõnas ta justkui muu-seas ja ega selle lause mõte jõudnudki kohe ta vanematele kohale.

„Ja kuhu sind suunatakse?“ küsis isa, kelle jaoks tähendas suunamine sõitu ministeeriumisse või kusagile veel kaugemale, näiteks kursustele mõnda teise liiduvabariiki või koguni Moskvasse.

„Kui sisseastumiseksamid ära teen ja EPA-sse sisse saan, saab minust meie kooperatiivi stipendiaat,“ lisas Beti.

Ta oli valmis selleks, et ema minestab või tõmbab endale küpsisetüki kurku, kuid seda ei juhtunud, veel mitte, sest isa rõõmuhüüd varjutas ema esmareaktsiooni.

„EPA-sse! Väga hea ja mis eriala?“

„Minust saab ökonomist, sest neil on sellise erialaga inimesi puudu, kes tunneksid põllumajandust ja oskaksid seda ka planeerida ja arvudesse panna,“ jätkas Beti juba üsna rahulikult, kuigi pidi siiski ka ema enesetunde halvenemisega arvestama.

„Mida see stipendiaadiks olemine endast kujutab?“ päris viimane äkki.

Emas selline lähenemine asjale oli Betile nii ootamatu, et tal tulid pisarad silma ning ta isegi unustas end hetkeks ja hüüatas: „Sa polegi siis vastu, et ma arstiks ei õpi!“

Korraga oli neil kõigil nagu kivi südamele ära veerenud ning Beti võis taas olla see laps, kes jutustas oma vanematele kõigest, mida uut ta maailmas ise avastanud oli.